CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Rodzaj dokumentu:	**Zasady oceniania rozwiązań zadań**
Egzamin:	**Egzamin maturalny**
Przedmiot:	**Wiedza o społeczeństwie**
Poziom:	**Poziom rozszerzony**
Forma/Formy arkusza:	EWOP-R0-100.
Termin egzaminu:	7 czerwca 2024 r.
Data publikacji dokumentu:	28 czerwca 2024 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zad.		Poprawna lub przykładowa odpowiedź	Schemat punktowania	
			Zasady	Pkt
1.	**1.**	Model partnerski z definicji zakłada równość obowiązków. Model tradycyjny i model odwrócony można potraktować jako zakładające symetrię – jedno z małżonków pracuje zawodowo, drugie pracuje niezarobkowo: prowadzi dom i wychowuje dzieci. <u>albo</u> Jedynie model mieszany zakłada z definicji, że nie ma symetrii, jako że jedno z małżonków jest silniej obciążone obowiązkami niż drugie – oboje pracują zawodowo, a tylko jedno zajmuje się domem i wychowaniem dzieci. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	1. P 2. P	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
2.	**1.**	Społeczeństwo przedstawione w tekście charakteryzuje się koczowniczym trybem życia – ludzie przemieszczają się w związku z hodowlą zwierząt, co jest typowe dla społeczeństw nomadycznych. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	<u>Kwestia pamięci społecznej</u> – Utrzymuje się legenda, że tuareskie rody zjednoczyła kobieta. <u>Kwestia stosunków społecznych</u> – Kobiety mają bardzo wysoki status społeczny. <u>albo</u> To mężczyźni zasłaniają twarz, a nie – jak w typowym tradycyjnym społeczeństwie muzułmańskim – kobiety. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
3.		Dwie różnice spośród: – [geneza] Obyczaje są normami lub regułami wyznaczanymi przez grupę, a zwyczaje wywodzą się z indywidualnych nawyków. – [zakres] Obyczaj obowiązuje w grupie społecznej, a zwyczaj może mieć także charakter indywidualny. – [następstwa naruszenia] Naruszenie obyczaju może podlegać sankcjom społecznym, podczas gdy osobie naruszającej zwyczaj nie grożą konsekwencje. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–1**

4.	**1.**	Białorusini	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	B 3	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
5.		D	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–1**
6.	**1.**	Jedna z sióstr Alice Urbach została zamordowana w łódzkim getcie stworzonym przez Niemców w okresie II wojny światowej, a dwie – w niemieckim nazistowskim obozie zagłady w Treblince. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	– Po II wojnie światowej dalej sprzedawano książkę kucharską autorstwa Alice Urbach jako książkę autorstwa działacza nazistowskiego. – W 1974 roku Alice Urbach pisała do wydawnictwa w sprawie przywłaszczenia jej książki, a wydawnictwo stwierdziło, że „spłonęły archiwa i nie ma dowodu, kto jest autorem” (a przecież pozycja z Alice Urbach jako autorką była w latach 30. rozchwytywana i dodrukowywana). ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
7.	**1.**	<u>Rozstrzygnięcie</u> – Tak. <u>Uzasadnienie</u> – Internalizacja to najwyższe stadium konformizmu oznaczające przyjęcie norm i uznanie ich za własne. Można to wiązać ze stwierdzeniem, że kultura w dużym stopniu określa sposób postrzegania przez nas realności, nasze obyczaje i reakcje, a cywilizacyjne nawyki dominują nad racjonalnymi wyborami. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	<u>Dwa spośród:</u> – Autor niechętnie odnosi się do „emancypacji” określanej jako „fetysz współczesności” – inaczej niż ta doktryna, nie uznaje on, że ludzie mogą dowolnie ukształtować siebie samych i świat. – Ideologów emancypacji określa on jako upajających się wizją niszczenia tradycji. – Autor podkreśla, że to kultura, naród, tradycja wpływają w większym stopniu na człowieka niż jego racjonalność. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	

8.	**1.**	Rozpoczęcie – C Zakończenie – D	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–3**
	2.	Na grafice podano organ uchwalający jako Zgromadzenie Narodowe, a jego członkami są zarówno posłowie, jak i senatorowie. albo Liczba oddanych głosów (497) nie może dotyczyć wyłącznie posłów, gdyż jest ich 460; dotyczy ona – jak także podano – członków Zgromadzenia Narodowego. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	
	3.	Przepisy pochodzą z konstytucji z 1997 roku, a więc nie mogły zostać zastosowane w procedurze jej uchwalania. albo Referendum z grafiki zostało przeprowadzone na podstawie ustawy (z 1992 r.), która nie przewidywała wymogu frekwencji. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	
9.	**1.**	1. (Izby) Gmin 2. większościowego / większości względnej / jednomandatowych okręgów wyborczych (JOW-ów)	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	Widzimy znaczącą niedoreprezentację – w systemie proporcjonalnym partia uzyskałaby około 80 mandatów. W systemie brytyjskim wynik w skali kraju nic nie daje bez zwycięstw w okręgach, a przedstawiciel tej partii wygrał tylko w jednym. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za poprawną odpowiedź (wskazanie dysproporcji i jej wyjaśnienie)	
10.	**1.**	B	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	Rozstrzygnięcie – Nie. Uzasadnienie – Odbywanie kary pozbawienia wolności, o ile sąd nie orzekł środka karnego w postaci pozbawienia praw politycznych, nie oznacza wykluczenia z głosowania. albo W Polsce tworzone są komisje wyborcze w więzieniach, a zatem przynajmniej część więźniów nie jest pozbawiona możliwości głosowania. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	

11.	**1.**	Rozstrzygnięcie – Nie. Uzasadnienie – – Na schemacie przedstawiono model separacji władz, tymczasem w systemie rosyjskim występują elementy współzależności organów władzy wykonawczej i ustawodawczej, np. Prezydent Federacji Rosyjskiej może rozwiązać Dumę Państwową (a Duma Państwowa może wyrazić Rządowi Federacji Rosyjskiej wotum nieufności). – Ze schematu wynika, że prezydent jest centrum dyspozycji politycznej i formalnie nie istnieje kolegialny organ władzy wykonawczej (rząd, gabinet czy Rada Ministrów z premierem na czele). Tymczasem w Rosji egzekutywa jest otwarta (dwuorganowa) – oprócz Prezydenta FR istnieje Rząd FR z Przewodniczącym Rządu FR na czele. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi 2 pkt za trzy poprawne elementy odpowiedzi	**0–3**
	2.	1. 83 / 83.1.a) / 83 ustęp 1.a) 2. 117 / 117.3. / 117 ust. 3	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
12.	**1.**	Trzy spośród: 1 argument: – pkt 1.: Wybory do Sejmu RP zarządza obecnie Prezydent RP. lub – pkt 6.: Obecnie to Prezydent RP mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli w innych państwach. 2 argument: – pkt 5.: Obecnie Prezydent RP może wydać rozporządzenie z mocą ustawy w czasie trwania stanu wojennego na wniosek Rady Ministrów 3 argument: – pkt 3.: Nad zgodnością prawa z *Konstytucją RP* czuwa obecnie Trybunał Konstytucyjny. 4 argument: – pkt 4.: Wykładnię ustaw może ustalić obecnie Sąd Najwyższy (i Trybunał Konstytucyjny). ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi 2 pkt za trzy poprawne elementy odpowiedzi	**0–4**
	2.	A. kolegialnej B. Szwajcarii C. 2	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi (A i B lub B i C) 2 pkt za trzy poprawne elementy odpowiedzi	

13.	**1.**	Ponieważ frekwencja nie wyniosła wymaganych 3/5 biorących udział w wyborze burmistrza. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–3**
	2.	– 10% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy – rada gminy	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
	3.	P F	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
14.	**1.**	<u>Rozstrzygnięcie</u> – Nie. <u>Uzasadnienie</u> – Michał nie może skorzystać z prawa do urlopu, ponieważ nie jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę / nie jest pracownikiem w rozumieniu przytoczonych przepisów prawnych. <u>albo</u> Michał nie może skorzystać z prawa do urlopu, ponieważ zarobkuje na podstawie umów cywilnoprawnych. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	<u>Rok</u> – 2022 <u>Uzasadnienie</u> – Zgodnie z art. 155 § 1 pkt. 6 do jego stażu pracy wlicza się czas nauki (8 lat), zatem po przepracowaniu jeszcze 2 lat od ukończenia studiów Wacław uzyska prawo do pełnego urlopu. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
15.		1. Rejonowy 2. Kielcach 3. Cywilny 4. Lidia Szpak 5. Zdzisław Lis 6. 75 tysięcy zł	1 pkt za dwa lub trzy poprawne elementy odpowiedzi 2 pkt za cztery lub pięć poprawnych elementów odpowiedzi 3 pkt za sześć poprawnych elementów odpowiedzi	**0–3**
16.	**1.**	D.	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	– Przy separacji nie można zawrzeć małżeństwa, a po rozwodzie można. – Sąd może orzec zniesienie separacji, a nie może znieść rozwodu. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	

17.	**1.**	1. P 2. P	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	A 1	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	
18.	**1.**	Konkordat jest umową międzynarodową, która – zgodnie z *Konstytucją RP* – jest jednym ze źródeł powszechnie obowiązującego prawa RP. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	*Konstytucja RP* wskazuje, że to Prezydent RP jest instytucją, która ratyfikuje umowy międzynarodowe. Jednak w przypadku części umów do ratyfikacji przez Prezydenta RP wymagana jest zgoda wyrażona ustawowo – jak w tym przypadku. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	
19.	**1.**	Kraju Basków / C 3	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	W materiale 2. napisano, że region korzysta z bardzo szerokiej autonomii (Hiszpania jest zregionalizowanym państwem demokratycznym), stąd można stwierdzić, że – zgodnie z wykładnią z materiału 1. – Hiszpania postępuje zgodnie z zasadą równouprawnienia narodów etnicznych (choć to państwo pojmuje naród tylko w kategoriach politycznych). <u>albo</u> Baskowie są reprezentowani we władzach państwowych (centralnych i regionalnych), bo mamy autonomię Kraju Basków oraz mają oni swych przedstawicieli w parlamencie centralnym. To powoduje, że nie ma przesłanek prawnych do dezintegracji terytorialnej Hiszpanii. <u>albo</u> Według władz Hiszpanii w państwie jest jeden naród – Hiszpanie, stąd nie ma przesłanek do tego, by wspólnoty etniczne (określane przez władze jako regionalne) ogłosiły secesję. Zasadą konstytucyjną jest integralność terytorialna (jedna Hiszpania). ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	
20.	**1.**	(pomoc) humanitarna	1 pkt za poprawną odpowiedź	**0–2**
	2.	<u>Rozstrzygnięcie</u> – Tak. <u>Uzasadnienie</u> – Konflikt ten doprowadził do sytuacji, w której wielu Syryjczyków uciekało z kraju i starało się o status uchodźcy. ** Uznaje się uzasadnienia oddające powyższy sens.*	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	

21.	**1.**	1. P 2. F	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	Jeden spośród: – Materiał 2. dotyczy NATO – organizacji, w której dominującą pozycję mają USA, ale nie ma zgody ogólnoświatowej na rolę NATO określaną przez USA czy samo NATO. – Materiał 1. pokazuje, że państwa G7 nie we wszystkim popierają USA, przy tym z materiału wyłania się rola Chin jako mocarstwa, którą to rolę niektóre z państw G7 akceptują. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens i inne poprawne merytorycznie.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	
22.	**1.**	1. F 2. P	1 pkt za dwa poprawne elementy odpowiedzi	**0–2**
	2.	Oznacza to, że obywatelstwo unijne nie występuje bez obywatelstwa państwa członkowskiego – każdy obywatel państwa członkowskiego UE jest jednocześnie obywatelem UE. ** Uznaje się odpowiedzi oddające powyższy sens.*	1 pkt za poprawną odpowiedź	

Zad. 23.1.: Scharakteryzuj strukturę społeczną społeczeństwa polskiego w okresie III Rzeczypospolitej. W swojej wypowiedzi przedstaw uwarunkowania społeczno-gospodarcze procesu zmian w strukturze klasowej, zmiany w tej strukturze związane z awansem i degradacją oraz kwestię struktury warstwowej.

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **(12 PKT)** Zdający w pełni: 1) wyjaśnił uwarunkowania zmian struktury społecznej, odwołując się do transformacji systemowej, w tym gospodarczej: uwolnienie cen, urynkowienie, zrównanie w prawach własności prywatnej z państwową, przemiany strukturalne w gospodarce skutkujące bezrobociem, w tym – zamianą bezrobocia ukrytego w klasyczne, likwidacja przedsiębiorstw państwowych, w tym – PGR-ów; 2) scharakteryzował zmiany struktury związane z degradacją społeczną: spadek liczebności chłopów i robotników, degradacja społeczna całych klas (chłopi, robotnicy), przede wszystkich dochodowa, ale także w związku ze zmianą ideologiczną, relatywne obniżenie zarobków Polski „państwowej” – znacznej części inteligencji; nowa klasa bezrobotnych, wcześniejsze przechodzenie na emeryturę, szukanie uprawnień rentowych – „Polska na zasiłku” oraz nowa „klasa zbieracko-łowiecka”; 3) scharakteryzował nowe klasy społeczne: menadżerów, przedsiębiorców; część znacznie lepiej zarabiająca niż przeciętna – 10% najlepiej zarabiających zarabiała od 25 do 35% dochodu generalnego – wzrost zróżnicowania dochodowego; formalny koniec nomenklatury z pozostawaniem jej przedstawicieli w elitach społecznych (największe szanse na zostanie menadżerem czy przedsiębiorcą); potem relatywne poprawienie się poziomu życia (w związku z członkostwem w UE); 4) przedstawił strukturę warstwową społeczeństwa, określił czynniki decydujące o uwzględnieniu w tej lub innej warstwie: dochód, prestiż, wykształcenie, styl życia i samookreślenie; użycie pojęć warstwa wyższa, średnia, niższa; powiązanie struktury klasowej z warstwową: zmiany struktury skutkowały pogłębianiem się różnic majątkowych, pauperyzacją znacznej części ludności. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym oraz wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z danym zagadnieniem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

Zad. 23.2.: Scharakteryzuj prawa dzieci i system ich ochrony, odnosząc się do regulacji *Konwencji o prawach dziecka* oraz polskiego prawa konstytucyjnego i rodzinnego.

Poziom III: WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **(12 PKT)** Zdający w pełni: 1) przedstawił – na podstawie *Konwencji o prawach dziecka* z 1989 roku i *Konstytucji RP* – prawa dziecka wynikające generalnie z praw człowieka (dotyczące wszystkich, nie tylko dzieci): uznanie, że źródłem praw i wolności jest przyrodzona i niezbywalna godność człowieka, wskazanie na prawa o charakterze innym niż ta część praw politycznych, która jest dostępna po uzyskaniu pełnoletniości: prawo do życia, prawo do uzyskania obywatelstwa, do tożsamości, zakaz nieludzkiego traktowania, prawo do informacji, do wypowiedzi, do swobody myśli, wyznania i sumienia, do swobodnego zrzeszania się, do pokojowych zgromadzeń, do prywatności itd. oraz prawa socjalne: do ochrony zdrowia, systemu zabezpieczenia społecznego, do wypoczynku i czasu wolnego, uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym; 2) przedstawił – na podstawie *Konwencji o prawach dziecka* z 1989 roku i *Konstytucji RP* – prawa podmiotowe dzieci: dobro dziecka najważniejsze przy postępowaniu władz publicznych, prawo do nauki, a w Polsce – do bezpłatnej nauki w szkołach publicznych do 18. roku życia, ochrona przed przemocą, wyzyskiem (w jakimkolwiek aspekcie, także ekonomicznym i seksualnym), okrucieństwem i demoralizacją; podejmowanie działań w celu ochrony dzieci przez nielegalnym używaniem narkotyków i psychotropów; w sytuacji pozbawienia opieki rodzicielskiej prawo do opieki i pomocy władz publicznych, szczególna troska o dzieci niepełnosprawne, prawo do pozostawania – o ile to możliwe – pod opieką swych rodziców, zakaz handlu dziećmi, transferu czy nielegalnego wywozu za granicę, szczególne prawa ochrony w czasie konfliktów zbrojnych; 3) przedstawił polską specyfikę praw dziecka: – przepisy *Konwencji o prawach dziecka* dotyczące prawa do informacji, do wypowiedzi, do swobody myśli, wyznania i sumienia, do swobodnego zrzeszania się, do pokojowych zgromadzeń, do prywatności zostały przez Polskę przyjęte, ale z zastrzeżeniami, że prawa te realizowane są z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie; – unormowania z *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* oraz *Konstytucji RP:* wzajemny szacunek i wspieranie się z rodzicami; akt urodzenia i nazwisko, prawo dziecka do wychowania przez rodziców z poszanowaniem jego godności i praw, prawo do decydowania i składania oświadczeń woli, ale po wysłuchaniu opinii i zaleceń rodziców formułowanych dla jego dobra; prawo do bycia wysłuchanym przez rodziców i do tego, by podejmując decyzje w sprawie dziecka w miarę możliwości uwzględnili oni zdanie dziecka (*Konstytucja RP*) i jego rozsądne życzenie (k.r. i o.);	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

4) przedstawił system ochrony praw dziecka: – międzynarodowy: Komitet Praw Dziecka, do którego państwa-strony przedkładają sprawozdania; UNICEF (Fundusz NZ na rzecz Dzieci); – krajowy: instytucja Rzecznika Praw Dziecka; inny typ procesu karnego wobec nieletniego – przed sądem rodzinnym; inny typ kar (poza najcięższymi przestępstwami popełnianymi przez niepełnoletnią młodzież): środki wychowawcze i poprawcze; uprawnienia sądów opiekuńczych ze względu na dobro dziecka. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z danym zagadnieniem.	

Zad. 23.3.: Scharakteryzuj konflikt na obszarze Bośni i Hercegowiny – jego przyczyny, przebieg oraz działania wspólnoty międzynarodowej na rzecz jego rozwiązania (w tym ustalenia porozumienia z Dayton).

Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **12 P.** Zdający w pełni: 1) scharakteryzował przyczyny konfliktu: – *większy stopień samodzielności republik po śmierci J. Broz-Tito (np. nieobsadzenie instytucji prezydenta i kolegialna głowa państwa*), niechęć do centralnego ośrodka władzy w Belgradzie utożsamianego z serbskością; rozpad SFRJ; – pobudzenie tożsamości etnicznej i religijnej, działalność sił nacjonalistycznych; – pogłębiający się kryzys gospodarczy wraz z rozwarstwieniem poziomu życia w poszczególnych republikach; – *rozpad ZSRR i reakcja wspólnoty międzynarodowej*; – ogłoszenie niepodległości przez poszczególne republiki i odpowiedź mniejszości na etnizującą politykę narodu tytularnego; – *dostęp do publicznych zasobów, możliwość większej bezkarności przy działaniach mafijnych*; 2) scharakteryzował przebieg konfliktu w Bośni: – zajęcie chorwackiej części przez nacjonalistyczne siły chorwackie (VII 1991), oddzielny rząd chorwacki Herceg-Bośni (XI 1991), proklamacja Chorwackiej Republiki Herceg-Bośni – VI 1992 r. i deklaracja niepodległości – VIII 1993 r., po porozumieniach w Waszyngtonie między Chorwatami a Boszniakami federacja muzułmańsko-chorwacka (III 1994); – referendum z III 1992 r. w sprawie niepodległości, zbojkotowane przez Serbów bośniackich, i jej ogłoszenie; – po uznaniu przez wspólnotę międzynarodową niepodległości rozpoczynają się walki z udziałem armii jugosłowiańskiej (m.in. oblężenie Sarajewa trwające przez 3,5 roku), proklamacja Republiki Serbskiej w Bośni (IV 1992), wycofanie w V 1992 r. wojsk jugosłowiańskich; – *ogłoszenie przez muzułmańską większość w zachodniej Bośni autonomii (Republika Zachodniej Bośni – 1993) i współpraca z armią bośniackich Serbów przeciw władzom bośniackim w Sarajewie*; – serbskie obozy dla internowanych, kontrola przez Serbów około 70% terytorium Bośni, wojna do X 1995, eksterminacja ludności cywilnej przez każdą ze stron konfliktu, wysiedlanie, w wyniku operacji NATO ułatwienie kontrofensywy boszniacko-chorwackiej; 3) scharakteryzował działania wspólnoty międzynarodowej: – przybycie wojsk ONZ w IV 1992 r., brak wystarczających pełnomocnictw, misja T. Mazowieckiego i jego rezygnacja, UNPROFOR; – operacja NATO w ramach mandatu ONZ Deny Flight (od IV 1993), utworzenie „bezpiecznych” stref (*V 1993 – rezolucja 819 RB*) pod egidą ONZ, m.in. w Srebrenicy;	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.

– plan Vanca i Owena, przewidujący federalizację Bośni, odrzucony w referendum przez bośniackich Serbów (V 1993); – rozwiązanie konfliktu chorwacko-boszniackiego – porozumienia w Waszyngtonie i stworzenie federacji muzułmańsko-chorwackiej (III 1994); *– bombardowania NATO pod Goražde (IV 1994), projekt Grupy Kontaktowej także odrzucony w referendum przez bośniackich Serbów (VIII 1994);* – rozejm od I 1995 r. i mimo niego walki ze strony bośniackiej, a następnie serbskiej, czystki etniczne (m.in. zdobycie przez Serbów Srebrenicy i masakra ludności muzułmańskiej – VII 1995), operacja NATO w ramach mandatu ONZ Deliberate Force (od VIII 1995), wraz z nią kontrofensywa bośniacka (boszniacko-chorwacka) – m.in. dojście pod Banja Lukę, zawieszenie broni – X 1995; – powołanie MTK dla byłej Jugosławii *na mocy rezolucji 827 RB ONZ z V 1993 r.*, osądzanie głównie Serbów (R. Mladić, R. Karadžić, B. Plavsić, śmierć S. Miloševicia); 4) scharakteryzował rozwiązanie konfliktu serbsko-bośniackiego: – układ z Dayton i przyjęcie projektu Grupy Kontaktowej (układ podpisany przez prezydentów: BiH A. Izetbegovicia, Chorwacji – F. Tudjmana i Serbii – S. Miloševicia), tworzenie państwa pod kierunkiem i kontrolą wspólnoty międzynarodowej, w tym obecność sił IFOR, a następnie SFOR, zastąpienie w XII 2004 r. wojsk NATO wojskami europejskimi EUFOR; – przedstawienie struktury administracyjnej państwa na podstawie mapy, wprowadzenie podziału administracyjnego opartego *de facto* na segregacji etnicznej. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym oraz wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z ww. zagadnieniem.	

Pozostałe poziomy do wypracowań

Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **(8 PKT)** Zdający: – scharakteryzował w pełni trzy istotne aspekty zagadnienia spośród 1–4 wskazanych dla poziomu III lub – scharakteryzował w pełni dwa istotne aspekty zagadnienia oraz częściowo scharakteryzował dwa kolejne istotne aspekty zagadnienia spośród 1–4 wskazanych dla poziomu III. 5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.
Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA **(4 PKT)** Zdający: – scharakteryzował w pełni jeden istotny aspekt zagadnienia oraz scharakteryzował częściowo jeden aspekt zagadnienia spośród 1–4 wskazanych dla poziomu III lub – scharakteryzował częściowo trzy istotne aspekty zagadnienia spośród 1–4 wskazanych dla poziomu III. 5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem). JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.
	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. SELEKCJA INFORMACJI Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Wywód jest niekomunikatywny.
(0 PKT) Zdający nie zrozumiał tematu – nie scharakteryzował częściowo ani w pełni żadnego z aspektów spośród 1–4 wskazanych dla poziomu III. 5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.	W odniesieniu do pracy o wartości merytorycznej mniejszej niż właściwa dla I poziomu nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.

Egzaminator, klasyfikujący wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Pracę niespełniającą wymogów poziomu I w kwestii wartości merytorycznej egzaminator ocenia na 0 punktów.